

Elsőként Lakhatás – utcáról bérlakásba a Fővárosban, VEKOP 7.1.5.– 16 – 00003 program bemutatása

Szalkay Péter szakmai vezető előadását Tóth Mercédesz jegyezte le

A program a 2019. január 8-i szerződéskötést követően indult el, majd februárban csatlakozott a stábhhoz szociális munkás, segítő és pszichológus kolléga. A gyakorlati megvalósítás 2019 májusában vette kezdetét, ekkor kezdődött el az ügyfelek beköltözése a lakásokba. Az épületben eredetileg a Kőbányai Dohánygyár üzemelt kb.20 évig, majd a görögországi polgárháború elől menekültek részére lett átalakítva a teljes épület egy plusz emelet ráhúzásával. 21-48 m²-es lakásokban biztosított itt az állam lakhatást a menekülteknek. Ezt a funkcióját egészen 1966-ig töltötte be az épület, ezt követően önkormányzati bérlakásokká alakították a lakásokat. A ház egyik oldalán a BMSZKI intézményei találhatóak (a Könyves Kálmán körúti éjjeli menedékhely és nappali melegedő, illetve a kifejezetten hajléktalan ügyfelek számára elérhető Kormányablak, orvosi rendelő, lábadozó és speciális éjjeli menedékhely). A másik oldalon az egykori Ganz Ipartelep van, amelynek helyén évek óta bevásárló centrum („kínai piac”) működik. A környezet nem a legszerencsésebb, de mindezek ellenére óriási lehetőség volt a programba kerülés, hiszen a program ügyfelei számára ez volt az egyetlen kilépési lehetőség a hajléktalan létből.

Péter ismertette velünk a lakásállomány jelenlegi összetételét: a bérlakások száma rendkívül lecsökkent, és ezen belül is a szociális bérlakásállomány a teljes bérlakásállománynak a 2%-át sem éri el, ami rendkívül nagy probléma. Emellett 5-6 évvel ezelőtt a piaci alapú lakások bérleti díjában olyan nagymértékű emelkedés történt, hogy e réteg számára teljesen elérhetetlen ez a lakhatási forma. Mindemellett megszüntették Magyarországon a normatív lakásfenntarttási támogatást és adósságkezelési segítséget is (ezeket az önkormányzatok a saját hatáskörükben biztosíthatják).

A program egyik fő partnere Budapest Főváros Önkormányzata, amely konzorciumi partnerként van jelen a programban, 20 lakást biztosítva ezzel a program számára. A lakások alapterülete 21–48 m², 15 félkomfortos egyszobás, és 5 komfortos másfél szobás van közöttük. Emellett a földszinten lehetőség volt egy iroda kialakítására, mely nagy segítséget nyújt a ház lakói és a programban dolgozó szakemberek számára, hiszen így biztosított a segítőök napi jelenléte. Gázkonvektor minden lakásban található, viszont fürdőszoba csak a másfél szobásokban került kialakításra. A szakmai vezető jelentős problémaként említi, hogy kevés lakásban található vízóra. A közös fürdőhasználatból eredően nagyon magas a közös vízdíj, mert sokan ott mosnak, illetve a házba bejárnak utcán élő hajléktalan emberek is, akik szintén használják a közüzemi szolgáltatásokat. A lakásokban biztonsági okokból elektromos tűzhelyeken lehet főzni, mivel kicsi a konyhák légtere.

A program indulásakor első körben csak a BMSZKI utcai szolgálatát és a BMSZKI egyes ellátási egységeinek szakmai vezetőit keresték meg. Gyakorlatilag 2 feltételt támasztottak a bekerüléshez: az

életvitelszerű utcai tartózkodást, illetve a szoros együttműködést a programban dolgozó szakemberekkel. Az egyszobás lakásokba egyedülállókat, a másfél szobás lakásokba párokat lehetett delegálni. A pályázati kiírás értelmében 3 főt lehetett intézményből bevonni a projektbe, 22 fő esetében feltétel volt az utcai életvitel. Sem tartozás, sem szenvedélybetegség, sem pszichiátriai betegség nem zárta ki a programba kerülést.

A pályáztatás során az utcai szolgálat kollégái és az éjjeli menedékhelyeken, nappali melegedőkben dolgozó kollégák delegálhattak ügyfeleket. Egy 5 fős szakmai team: két szociális munkás, 1 pszichológus, 1 projektmenedzser és 1 szociális asszisztens dolgozta ki a bekerülők kiválasztásához használt pályázati kérdőívet. A kérdőív kérdései a személyes adatokon túl kitértek az egészségi állapotra, a családi körülményekre, a támogató kapcsolatokra, az iskolai végzettségre, a munkatapasztalatra, a jövedelemre stb. Ezt követően 2-3 alkalmas beszélgetésekre került sor, amelyek során feltérképezték a pályázó lehetőségeit, körülményeit, állapotát, valamint többször összeültek a pályázatot benyújtó kollégákkal is megbeszélni a rendelkezésre álló információkat. Ezeket az információkat az ellátási egységvezetőkből álló stáb elő vitték, akik a rendelkezésre álló információk alapján döntöttek arról, hogy a delegáltak közül ki kerüljön a programba, és ki az, akivel még tisztázni kell a felmerülő kérdéseket. Ami számomra nagyon szimpatikusnak tűnt, hogy a programban dolgozó szakemberek nem vettek részt a döntéshozatalban.

A 25 fő beköltözőből 13 férfi és 11 nő volt. Sajnos több lakó elhunyt a program idején, ami a jelenlegi létszámban is megmutatkozik. Péter megerősítette a korábban bemutatott statisztikát, amely szerint a bekerülők 80%-a nagyon rossz egészségügyi állapotban volt, hiszen több mint 10 évet utcán éltek, ami mentálisan is és fizikálisan is megterhelte őket. Ezeket az ügyfeleket a lakcím szerint illetékes háziorvosi ellátásba irányították. A szoros munkakapcsolat kialakítása és fenntartása érdekében a kollégák előzetesen felkeresték a háziorvosi rendelőt. Az első megkeresés után a háziorvos mindenkit továbbküldött a megfelelő szakorvosi vizsgálatokra. A legtöbb esetben a további vizsgálatok és gyógykezelések indokoltnak is bizonyultak. A koreloszlás tekintetében a hajléktalan népességre általánosan jellemző statisztikát tudom alátámasztani, hiszen kevés a 45 év alatti bekerülő, és mindössze egy 30 év alatti fiatal pár vett részt a projektben, 20 lakó 45 év feletti. A legtöbbször az is nagy probléma, hogy nagyon kevés bejelentett munkaviszonyuk van, ezért a stáb elsődleges célja volt, hogy elhelyezzék ezeket az ügyfeleket az elsődleges munkaerőpiacon, illetve ellátásokhoz juttassák őket. Iskolai végzettségüket tekintve 1 fő érettségizett, 7 fő szakmunkás végzettségű, a többi ügyfél pedig legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik. Munkaerőpiaci helyzet tekintetében 10 fő dolgozik bejelentett munkaviszonyban.

A program nyújtotta támogatások adottak voltak a pályázati keretek között, legnagyobb hatással maga az önálló lakhatás biztosítása volt. A bérlőkijelölési jog a BMSZKI-t illette meg, de az önkormányzat kötötte a szerződést, tehát a bekerüléstől számítva az ügyfelek a lakások teljes jogú bérlőivé váltak. Amennyiben az ügyfelek megfelelnek a lakásbérleti szerződés hosszabbítás feltételeinek, amelyre jelenleg évenként kerül sor, akkor akár életük végéig maradhatnak a lakásban. A projekt a lakhatás költségeihez, lakbérhez és közüzemi díjakhoz maximum 15 hónapon keresztül tudott támogatást nyújtani, ami óriási jelentőséggel bírt. Szintén maximum 15 hónapon keresztül a BKV járataira tudtak bérletet biztosítani. Minden lakásba sikerült a projekt költségvetéséből új mosógépet és hűtőt vásárolni. Emellett rendelkezésre állt egy bizonyos keretösszeg bútorok és háztartási eszközök beszerzésére is. Ezenfelül 6 hónapon át együttműködést ösztönző támogatást is kaptak a lakók, ami jelképes összeg volt, de sokaknak nagy segítséget jelentett.

A program nyújtotta szolgáltatások egyik legfontosabb eleme a pszichológus jelenléte volt. A bekerülést követően két alkalommal mindenki találkozott a kollégával, később pedig szabadon felkereshették a szakembert. Több ügyfelet a kollegák irányítottak a pszichológushoz.

Közösségi programok megtartására a vírushelyzet alatt nem került sor. Ez nagy gondot okozott, hiszen így lett volna a lakóknak lehetősége arra, hogy kapcsolatba lépjenek egymással, és beilleszkedjenek a lakóközösségbe. A szakmai vezető szerint a bekerülést követően a lakók elmagányosodása bizonyult a legnagyobb problémának. Ezek a csoportok segítették volna őket, hogy elsajátítsák azokat a készségeket és képességeket, amelyek az önálló lakhatás megtartásához szükséges. Pár lehetőség kezdetben adott volt: múzeumlátogatás, hajókirándulás, étterem, közös karácsonyi ünnepség.

A programban jogi tanácsadó szolgálatot is működtettek az Utcajogász 2 kollégájának bevonásával, akikkel e-mailben, telefonon, illetve személyesen is tudtak konzultálni a lakók. Nagy segítség volt ez, ugyanis miután a legtöbb ügyfél lakcímet létesített a házban, utolérték őket a különféle behajtócégek régebbi tartozásaikkal, büntetésekkel kapcsolatban.

A személyre szabott szociális munka keretein belül az ügyfelek kísérését is sikerült megoldaniuk. Azáltal, hogy a hivatalokba, közmű szolgáltatókhoz elkísérték a kollégák őket és elmagyaráztak minden lépést, jelentős mértékben csökkent az ügyfelekben felgyülemlett feszültség. Fontos volt konkrét célokat kijelölni az ügyfelekkel, továbbá megerősíteni bennük azt az identitást, hogy ők már egy bérház lakói, nem pedig hajléktalanok. A stáb szerint a pszichiátriai ellátórendszer hiánya bizonyult az egyik legnagyobb problémának, de szerencsére sikerült jó kapcsolatot kiépíteniük az Ébredések Alapítvánnyal.

A stáb emellett más szervezetekkel, intézményekkel is szoros együttműködést tudott kialakítani: a kerületi családsegítő és gyermekjóléti központtal, karitatív szervezetekkel, háziorvossal, a Városkutatás

Kft-vel és az Utcáról Lakásba! Egyesülettel is együtt dolgoznak. Napi szintű kapcsolatban álltak a Fővárosi Önkormányzat Lakásosztályával és a Vagyonkezelő szervvel.

A programba bekerülők életében olyan mértékű változás történt, ami egy komoly stresszt is jelentett, hiszen teljesen megváltozott az életük, és sok olyan feladattal vagy felelősséggel szembesültek, amelyben csekély, vagy semmilyen rutinjuk nem volt. Péter elmondta, hogy a program eleje nem arról szólt, hogy azonnal elhelyezzék őket az elsődleges munkaerőpiacon. Kellett idő, hogy az ügyfél lakóként tudjon tekinteni magára, hogy el tudjon indulni az új életében.

A program rövidege már a kiválasztásnál is sok dilemmát vetett fel, hiszen hasonló programok külföldön általában 5 évre, vagy annál is hosszabb időtartamra szólnak. Ehhez képest a legelső lakókkal 2 éves időtartamban tudtak dolgozni, úgy is, hogy a járványhelyzet miatt fél évvel meghosszabbították a programot. A programban dolgozók sajnos érezték ennek az időnek a rövidegét, amit a közben fellobbanó pandémia sem könnyített.

A projekt csapata lehetőséget kapott arra, hogy 2021. július 1-től a házban folytathassák a megkezdett munkát.